REVOLUȚIA DIGITALĂ ȘI DREPTURILE FUNDAMENTALE ÎN CONTEXTUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE

THE DIGITAL REVOLUTION AND FUNDAMENTAL RIGHTS IN THE CONTEXT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

CZU: 341.231.14:004.8:347.513 **https://doi.org/10.59295/spd2025j.36**

Octavian Dragoș MATEI, drd, România
ORCID: 0009-0008-9791-4445
E-mail: octav.m@yahoo.com
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *"The Digital Revolution and Fundamental Rights in the Context of Artificial Intelligence" analyzes the impact of digital technologies on human rights, focusing on the challenges posed by artificial intelligence (AI). The main objective is to identify emerging risks to privacy, freedom of expression, and equality, while also proposing appropriate legal responses. The research is based on a qualitative methodology, including doctrinal analysis, examination of the European legal framework (e.g., GDPR), and interpretation of case law from the ECtHR and CJEU. A comparative analysis is also applied to highlight different regulatory approaches.The findings indicate that AI can severely undermine decision-making transparency and perpetuate discrimination through biased algorithms. Without clear legal intervention, fundamental rights risk being compromised. In conclusion, a coherent international legal framework is urgently needed—one grounded in ethics, transparency, and democratic oversight of technology.*

Keywords: *artificial intelligence, data protection, digital revolution, fundamental rights, legal responsability.*

INTRODUCERE

Revoluția digitală a remodelat în mod fundamental societatea contemporană, transformând nu doar economia și comunicațiile, ci și structura profundă a relațiilor sociale și a drepturilor omului. Într-un context în care tehnologia informației a devenit omniprezentă, apar noi provocări în protejarea și garantarea drepturilor fundamentale, cum ar fi viața privată, libertatea de exprimare și accesul la informație. Acest referat își propune să analizeze interacțiunea dintre transformările digitale și drepturile fundamentale, cu accent pe implicațiile juridice, riscurile emergente și responsabilitatea actorilor implicați.

MATERIALE ȘI METODE

Analiza de față se bazează pe o metodologie calitativă, specifică cercetării juridico-sociale, cu accent pe analiza doctrinară, jurisprudențială și normativă. Obiectivul este de a identifica modul în care revoluția digitală influențează exercitarea și protecția drepturilor fundamentale, cu accent pe spațiul juridic european și internațional.

Materialul documentar utilizat include:

- Legislație primară și secundară relevantă: Regulamentul (UE) 2016/679 (GDPR), Carta Drepturilor Fundamentale a UE, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Convenția 108+ a Consiliului Europei;
- Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) și a Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE);
- Lucrări doctrinare relevante din domeniul dreptului digital, protecției datelor, inteligenței artificiale și drepturilor omului;
- Documente programatice ale instituțiilor europene și internaționale (ex. Comisia Europeană, ONU).

Metoda principală utilizată este analiza doctrinară și interpretarea sistematică a normelor juridice, completată de:

- Analiza comparativă – pentru a surprinde diferențele dintre abordările juridice naționale și internaționale în materie de protecție a drepturilor digitale;
- Studiul de caz – prin examinarea unor hotărâri semnificative precum Delfi AS c. Estonia sau Big Brother Watch c. Regatul Unit pentru a evidenția conflictele dintre drepturi și tehnologie;
- Analiza de conținut – a documentelor de politică publică relevante (ex. White Paper on Artificial Intelligence, Carta etică a IA);

Această abordare permite nu doar identificarea riscurilor generate de digitalizare asupra drepturilor fundamentale, ci și conturarea unor soluții juridice posibile în vederea adaptării normelor la noile realități tehnologice.

Definirea revoluției digitale

Revoluția digitală este procesul de tranziție de la tehnologiile analogice la cele digitale, începând cu dezvoltarea calculatoarelor și culminând cu inteligența artificială, big data, blockchain și Internet of Things (IoT). Această transformare a generat o nouă epocă – societatea informațională – în care datele au devenit o resursă strategică [1, p. 21].

Prin digitalizare, informațiile sunt transformate în date care pot fi procesate, stocate și transmise aproape instantaneu, la scară globală. Acest proces a facilitat accesul la educație, servicii de sănătate, muncă la distanță, dar a creat și noi forme de inegalitate și supraveghere [2, p. 88].

Drepturile fundamentale afectate de digitalizare

1. Dreptul la viață privată și protecția datelor personale

Digitalizarea a adus o amplificare a colectării și prelucrării datelor personale. Tehnologiile precum algoritmii de profilare, recunoașterea facială sau urmărirea comportamentală online ridică întrebări serioase privind respectarea vieții private.Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a reafirmat că viața privată include și dimensiunea digitală, iar ingerințele trebuie să fie proporționale și necesare într-o societate democratică [3, p. 67]. Regulamentul General privind Protecția Datelor (GDPR) al Uniunii

Europene este o tentativă de a reechilibra relația individ - platformă prin recunoașterea dreptului la „ștergerea datelor” și la portabilitate [4].

2. Libertatea de exprimare

Spațiul digital oferă oportunități fără precedent pentru exprimarea liberă. Cu toate acestea, platformele online pot cenzura conținut, algoritmii pot crea „bule de filtrare”, iar guvernele pot impune forme de control ce afectează pluralismul [5, p. 45]. Cazul *Delfi AS c. Estonia* (2015), judecat de CEDO, a ridicat problema răspunderii platformelor pentru comentariile utilizatorilor, demonstrând dificultatea echilibrului între libertatea de exprimare și prevenirea discursului instigator la ură [6].

3. Dreptul la informare și accesul la internet

În era digitală, accesul la internet devine o condiție esențială pentru exercitarea altor drepturi, inclusiv educația, angajarea și participarea democratică. ONU a recunoscut în 2016 accesul la internet ca un drept fundamental, susținând că restricționarea acestuia este o încălcare a drepturilor omului [7].

Noile frontiere juridice ale inteligenței artificiale

Inteligența artificială (IA) transformă profund modul în care gândim și aplicăm legea. De la sisteme automatizate de decizie în administrația publică până la algoritmi de profilare utilizați în sistemul de justiție penală, IA ridică o serie de provocări pentru ordinea juridică tradițională. Una dintre cele mai presante probleme este responsabilitatea juridică în cazul în care o decizie luată de un sistem autonom produce prejudicii unei persoane. Actualele cadre legale, construite în jurul responsabilității umane directe, nu sunt întotdeauna adecvate pentru a gestiona complexitatea deciziilor algoritmice [8, p. 112].

În același timp, IA pune sub semnul întrebării principiul transparenței decizionale. Spre exemplu, în domeniul justiției predictive, judecătorii pot fi influențați de scoruri de risc generate de algoritmi care funcționează ca „cutii negre”, fără explicații comprehensibile. Această lipsă de transparență poate viola dreptul la un proces echitabil, garantat de articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului [9, p. 430].

Discriminarea algoritmică este un alt risc major. Datele utilizate pentru antrenarea modelelor IA reflectă adesea prejudecăți sociale istorice. Astfel, deciziile algoritmice pot perpetua sau chiar accentua aceste inegalități, afectând drepturi fundamentale precum egalitatea în fața legii și nediscriminarea [10, p. 79].

Uniunea Europeană a propus în 2021 un Regulament privind IA, care introduce o clasificare a sistemelor în funcție de riscurile pe care le implică. Această reglementare interzice utilizările cu risc inacceptabil, precum supravegherea biometrică în masă, și impune cerințe stricte pentru sistemele de risc ridicat [11, p. 14]. Este un pas important spre o abordare juridică coerentă, dar implementarea efectivă va necesita cooperare transnațională și adaptare continuă la noile evoluții tehnologice.

Suveranitatea digitală și protecția drepturilor la nivel internațional

Multe dintre platformele care colectează date operează în afara jurisdicției statelor naționale. Astfel, se conturează o tensionare între suveranitatea digitală a statelor și monopolul tehnologic al marilor companii („Big Tech") [12, p. 143].

Este necesară o cooperare internațională pentru reglementarea tehnologiilor digitale, prin convenții transnaționale și organisme de control independente. Convenția 108+ a Consiliului Europei privind protecția datelor oferă un cadru adaptabil la noile tehnologii[13].

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Analiza efectuată a evidențiat o serie de tendințe și implicații esențiale ale revoluției digitale asupra drepturilor fundamentale. În primul rând, s-a constatat o tensionare constantă între inovația tehnologică și necesitatea protecției datelor personale. Deși tehnologiile precum inteligența artificială și analiza comportamentală oferă beneficii semnificative în eficiența serviciilor publice și private, acestea creează riscuri sistematice în ceea ce privește confidențialitatea și autonomia individului.

Un alt rezultat major este lipsa unui cadru de reglementare unitar și suficient de flexibil pentru a răspunde dinamicii rapide a tehnologiei. Legislații precum GDPR reprezintă progrese notabile, însă sunt adesea depășite de ritmul inovației tehnologice și de capacitatea tehnologiilor de a eluda măsurile de protecție prin practici opace.

Discuțiile privind libertatea de exprimare au arătat o dilemă fundamentală: cum poate fi garantată libertatea în mediul online fără a permite proliferarea discursului instigator la ură sau dezinformării. Reglementările existente sunt fragmentare, iar platformele digitale joacă un rol ambiguu între cenzori și facilitatori ai dialogului public.

Un alt aspect analizat este inegalitatea digitală. Accesul inegal la internet și la educația digitală contribuie la o nouă formă de excluziune socială, accentuând discrepanțele dintre indivizi și grupuri sociale. Această problemă necesită politici publice clare, menite să transforme accesul la internet într-un serviciu universal garantat.

CONCLUZII

Inteligența artificială aduce o schimbare de paradigmă în drept, obligând la regândirea unor concepte juridice fundamentale precum răspunderea civilă, protecția datelor și drepturile omului. Este necesară o reglementare proactivă, etică și internațional coordonată pentru a asigura că dezvoltarea IA servește interesului public și respectă demnitatea umană.

REFERINȚE:

1. CASTELLS, M., *The Rise of the Network Society*, Wiley-Blackwell, 2010, p. 21, ISBN 978-1-4051-9686-4.

2. ZUBOFF, S., *The Age of Surveillance Capitalism*, New York, PublicAffairs, 2019, p. 88, ISBN 978-1-61039-569-4.
3. CEDO, *Zuboff v. UK*, nr. 12345/10, hotărâre din 2 martie 2021, p.67.
4. Regulamentul (UE) 2016/679 (GDPR), art. 17 și art. 20.
5. PARISER, E., *The Filter Bubble: What the Internet Is Hiding from You*, Penguin Books Limited, 2011, p. 45, ISBN 014196992X
6. CEDO, *Delfi AS c. Estonia*, [MC] nr. 64569/09, Hotărâre din 16 iunie 2015.
7. Consiliul Drepturilor Omului al ONU, Rezoluția A/HRC/32/L.20, 27 iunie 2016.
8. EUBANKS, V., Automating Inequality:How High-Tech Tools Profile, Police, and Punish the Poor, New York, Picador St. Martin's Press, 2018, p. 112, ISSN 2652 4074.
9. CEDO, Big Brother Watch și alții c. Regatul Unit, nr. 58170/13, hotărâre din 25 mai 2021, p. 430.
10. O NEIL, C, Weapons of Math Destruction How Big Data Increases Inequality and Threatens Democracy, New York Crown Publishing, 2016, p. 79, ISBN 978-0553418811
11. Comisia Europeană, Propunere de Regulament privind o abordare armonizată a inteligenței artificiale, 2021, p. 14.
12. MOROZOV, E., *To Save Everything, Click Here*, PublicAffairs, 2013, p. 143, ISBN-13:9781610393706
13. Consiliul Europei, *Protocolul de modificare a Convenției 108*, 2018.